

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวนับว่าเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยในปี 2549 มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยมากกว่า 11 ล้านคนและมีนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางภายในประเทศมากกว่า 70 ล้านเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549: ออนไลน์) การหมุนเวียนของรายได้ในภาคธุรกิจต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนับแสนล้านบาทต่อปี (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540: 1-1)

อย่างไรก็ตามแม้การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ก้าวหน้ามาตามลำดับ เป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียนเป็นจำนวนมากมายิ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลงจึงทำให้มีการนำแนวความคิดในการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ (Alternative Tourism) ที่เป็นการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพและเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สูงมากประเทศหนึ่งของโลก เนื่องจากมีความหลากหลายของระบบนิเวศทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอันทรงคุณค่าอย่างมหาศาลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้เป็นอย่างดี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545: 5)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมมีหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬา เป็นต้น ในบรรดาการท่องเที่ยวหลายรูปแบบนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมได้เริ่มนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวชาวไทย หรืออาจกล่าวได้ว่าในด้านอุปสงค์ของการท่องเที่ยวแล้วความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มีพัฒนาการมากขึ้น จากความต้องการในอดีตที่มุ่งหวังเพียงแค่สถานที่พักผ่อนที่สะดวกสบาย สวยงาม มาเป็นความต้องการที่ละเอียดอ่อนมากขึ้น มีการคัดเลือกสถานที่ท่องเที่ยวอย่างถี่ถ้วน เพื่อให้มั่นใจว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการอย่างแท้จริง (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546: 1-1)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวไปในสถานที่ที่เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ สังคมหรือชุมชนตามธรรมชาติ เพื่อชื่นชมและเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม รวมถึงการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการ

ท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้ทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549: ออนไลน์) อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวบางกลุ่มมีความชื่นชอบการท่องเที่ยวในทุกรูปแบบหรือเรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงผสม” ซึ่งการท่องเที่ยวรูปแบบนี้เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมไม่น้อยไปกว่าการท่องเที่ยวเชิงเฉพาะรูปแบบอื่น

แหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือเป็นที่ยอมรับกันก็คือจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวในอันดับต้นๆ ทั้งนี้เพราะภาคเหนือมีปัจจัยสำคัญที่โดดเด่น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและศิลปวัฒนธรรมที่อ่อนช้อยงดงาม ซึ่งยังคงถูกรักษาไว้ในรูปของโบราณสถานและโบราณวัตถุ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547: 8) และการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ก่อกำเนิดขึ้นมาอย่างมากมายในช่วงเวลาที่ผ่านมา โปรแกรมการท่องเที่ยว (Tour Packages) เป็นบริการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมจากนักท่องเที่ยว ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ แม้โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูปที่มีอยู่ในปัจจุบันยังขาดความหลากหลายและยังไม่มีการพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดความแปลกใหม่เท่าที่ควร ทำให้นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการเดินทางในเส้นทางท่องเที่ยวซ้ำๆกัน ก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายกับแหล่งท่องเที่ยวเดิม และปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูปที่เกิดจากการเดินทางในเส้นทางท่องเที่ยวซ้ำๆของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวจนเกินศักยภาพของการรองรับ (Carrying Capacity) จนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม นอกจากนี้โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูปของภาคธุรกิจส่วนใหญ่มักจัดทำโดยมุ่งเน้นผลประโยชน์ด้านธุรกิจ ทำให้โปรแกรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่สิ้นเปลืองเวลาไปกับการเลือกซื้อสินค้า

ในปัจจุบันการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ทำได้ง่ายกว่าเดิมผนวกกับการสนับสนุนของรัฐบาลที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยว Unseen in Thailand แต่แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่เหล่านี้ยังให้ผลตอบแทนน้อยกว่าแหล่งท่องเที่ยวเดิม ทำให้การบรรจุลงในโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูปที่ดำเนินการโดยธุรกิจนำเที่ยวยังไม่แพร่หลายมากนัก ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงมีแนวโน้มในการใช้บริการการท่องเที่ยวจากธุรกิจนำเที่ยวที่น้อยลงและหันมาเดินทางในลักษณะของการเป็นนักท่องเที่ยวอิสระ (Free Independent Travelers: FITs) เพิ่มมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อรสนิยม (Taste) ในการท่องเที่ยวของตนเองได้อย่างสูงสุด

ดังนั้นในการปรับปรุงโปรแกรมการท่องเที่ยวในภาคเหนือของประเทศไทยสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ตรีศึกษา 15 จังหวัดภาคเหนือ (เชียงใหม่ เชียงราย น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน อุตรดิตถ์ สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ กำแพงเพชร) จึงเป็นการเสนอทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบอันหลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่มีความแตกต่างกันด้านพฤติกรรมกรการท่องเที่ยวในแต่ละปัจเจกบุคคล กล่าวโดยสรุปคือ การนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่มีความท้าทายและพร้อมจะตอบสนองต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อสำรวจ จำแนก และวิเคราะห์โปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีคุณศัพท์และธุรกิจนำเที่ยวในภาคเหนือที่เสนอให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวไทย
2. เพื่อปรับปรุงโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงผสม ให้เป็นทางเลือกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยวแบบอิสระและนักท่องเที่ยวแบบกลุ่มที่เดินทางมาท่องเที่ยวในภาคเหนือ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. โปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ระยะเวลาการเดินทางท่องเที่ยวระหว่าง 1-3 วันในภาคเหนือที่มีความพร้อมสำหรับนักท่องเที่ยว
2. นักท่องเที่ยวจะมีข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น
3. บริษัทนำเที่ยวมีเส้นทางกรท่องเที่ยวที่น่าสนใจและสามารถนำโปรแกรมการท่องเที่ยวไปให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ลิขสิทธิ์ © โดย Chiang Mai University
All rights reserved

นิยามศัพท์

ภาคเหนือ ประกอบด้วย 15 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน อุดรดิตถ์ สุโขทัย พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ กำแพงเพชร

นักท่องเที่ยวชาวไทย หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวไทยทั้งแบบอิสระและแบบกลุ่มที่เดินทางมาท่องเที่ยวในภาคเหนือ

โปรแกรมการท่องเที่ยว หมายถึง รายการสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวไทยใช้เป็นกำหนดการในการเดินทางท่องเที่ยวในภาคเหนือ

การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมประเพณี การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท การท่องเที่ยวศาสนสถาน การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาชาติพันธุ์ หรือ วัฒนธรรมชนกลุ่มน้อย

การท่องเที่ยวเชิงผสม หมายถึง การท่องเที่ยวทั้งในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรม รวมถึงการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ อาทิ การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น